

BEOORDELINGSRAPPORT

Uitgebreide opleidingsbeoordeling
hbo-bacheloropleiding Pedagogiek
voltijd

De Haagse Hogeschool

**De kracht van
kennis.**

BEOORDELINGSRAPPORT

Uitgebreide opleidingsbeoordeling
hbo-bacheloropleiding Pedagogiek
voltijd

De Haagse Hogeschool

CROHO nr.35158

Hobéon Certificering

Datum

30 oktober 2017

Auditpanel

Drs. Willem van Raaijen (voorzitter)

Dr. Piet van der Ploeg

Prof. dr. Michel Vandenbroeck

Mevr. Josette Hoex

Mevr. Heidi Schouten (student-lid)

Secretaris

Mevr. Ellen Andela MA

INHOUDSOPGAVE

1.	BASISGEGEVENS	1
2.	SAMENVATTING	3
3.	INLEIDING	7
4.	OORDELEN OP HET NIVEAU VAN DE STANDAARDEN	11
5.	ALGEMEEN EINDOORDEEL	35
6.	AANBEVELINGEN	37
BIJLAGE I	Scoretabel	39
BIJLAGE II	Programma, werkwijze en beslisregels	41
BIJLAGE III	Lijst geraadpleegde documenten	45
BIJLAGE IV	Overzicht auditpanel	47

1. BASISGEGEVENS

NAAM INSTELLING	Haagse Hogeschool / The Hague University of Applied Sciences
status instelling	Bekostigd
resultaat instellingstoets kwaliteitszorg	n.v.t.
NAAM OPLEIDING (zoals in croho)	B Pedagogiek/ B Educational Theory
registratienummer croho	35158
domein/sector croho	B Pedagogiek/ B Educational Theory
oriëntatie opleiding	Hbo
niveau opleiding	Bachelor
graad en titel	Bachelor of Education
aantal studiepunten	240 ECTS
afstudeerrichtingen	Algemene Beroepenvariant (ABV) Uitstroomprofielen: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Pedagoog in de jeugdzorg. ▪ Pedagoog in de gehandicaptenzorg. ▪ Pedagoog in het onderwijs en de educatieve sector. ▪ Pedagoog in de kinderopvang. Pedagoog in preventie, voorlichting en opvoedingsondersteuning. Studenten die geen specifiek uitstroomprofiel kiezen, studeren af als 'algemeen pedagoog'.
locatie	Den Haag
variant	Voltijd
joint programme	-
onderwijstaal	Nederlands
datum audit / opleidingsbeoordeling	11 april 2017
Contactpersoon opleiding	M.P. Ketelaars, M.P.Ketelaars@hhs.nl

2. SAMENVATTING

De bacheloropleiding pedagogiek van de Haagse Hogeschool leidt studenten op tot bekwame pedagogen, waarbij de focus ligt op de thema's 'Wereldburgerschap' en 'Internationalisering'.

Onderwerp 1. Beoogde eindkwalificaties

De opleiding heeft zich in de uitwerking van de beroepscompetenties gebaseerd op het landelijke beroepsprofiel. Deze competenties voldoen aan de eisen die het werkveld aan de afgestudeerden stelt. De opleiding profileert zich op de thema's 'Netwerkhogeschool', 'Wereldburgerschap' en 'Internationalisering', welke aansluiten bij de praktijk van de opleiding. Het verder uitwerken van de eigen kleur van de opleiding, behoeft nog aandacht maar is in gang gezet. De internationale dimensie is terug te zien in de ontwikkeling van kennis, vaardigheden en de attitude om in een divers werkveld te functioneren. De positie en beschikbaarheid van internationale leerervaring vraagt in dit kader nog om een visie-gestuurde uitwerking. De onderzoekende houding bij studenten krijgt aandacht in de uitwerking van de beroepscompetenties. Het panel adviseert dit nog verder uit te werken. De opleiding onderhoudt contact met het werkveld over de eindkwalificaties van de opleiding.

Onderwerp 2. Programma

Het panel heeft vastgesteld dat het curriculum van de opleiding van voldoende niveau is. Daarnaast sluit het curriculum aan bij de beroepspraktijk en studenten komen in aanraking met het werkveld. Het panel ondersteunt de gedachte dat participatie in het onderzoek structureel onderdeel van de opleiding moet uitmaken, bijvoorbeeld in de vorm van samenwerking met het Kennisnetwerk. De opleiding laat zien dat het programma de eindkwalificaties dekt, waarbij de complexiteit gedurende de jaren toeneemt. Het panel heeft gezien dat de opleiding bezig is met het versterken van het onderwijsprogramma en de samenhang tussen de leerlijnen, waarbij onderzoek en internationalisering nog verder uitgewerkt mogen worden. Het panel acht de 'body of knowledge' van voldoende niveau en vindt dat het programma studenten de mogelijkheid biedt om de beoogde eindkwalificaties te bereiken. De opleiding laat zien dat de onderwijsbenadering, het didactisch concept en de werkvormen op één lijn liggen. In de verschillende leerlijnen is een variatie aan werkvormen te vinden die het panel beschouwt als relevant voor het behalen van de beoogde eindkwalificaties. Het gevolgde hogeschoolbeleid voorziet in maatwerk voor studenten met een functiebeperking. Het panel vindt dat de opleiding de studeerbaarheid van de afstudeerfase onder de loep moet nemen, om zo de voortgang van haar vierdejaars te verbeteren¹. De opleiding zorgt ervoor dat de kwalificaties van de instromende studenten matchen met het programma en de beoogde eindkwalificaties. Naar het oordeel van het panel steekt de opleiding de begeleiding van de instromende student op een adequate manier in. De opleiding verzorgt taalonderwijs voor instromende studenten waarvan het taalniveau niet van voldoende niveau is bij aanvang van het programma. Daarnaast zet de opleiding in op een samenwerkingsverband met een toeleverende mbo-school. Het panel is van mening dat de differentiatie in de opvolging van de resultaten van de taaltoets een aandachtspunt is.

Onderwerp 3. Personeel

Het auditpanel trof een gemotiveerd en hecht team van goedgekwalificeerde docenten aan dat na een veelvuldigheid aan veranderingen een sterke koers volgt. De opleiding heeft een goed beeld van de aanwezige kwaliteit en kwantiteit van de docenten. De opleiding heeft de laatste jaren flink ingestoken op verdere professionalisering van de docenten: masteropleidingen en trajecten zoals BDB. Ook is er veel ruimte voor individuele professionaliseringswensen van docenten. Momenteel is een aantal docenten actief betrokken bij onderzoek. In verband met de doorontwikkeling van het curriculum adviseert het panel om de samenwerking met lectoraten verder te versterken. De studenten zijn zeer te spreken over de kwaliteit van de docenten en de betrokkenheid die zij tonen.

---

¹ Tijdens de hoor- en wederhoor gaf de opleiding in dit reeds ingezet te hebben.

Onderwerp 4. Voorzieningen

Alle fysieke voorzieningen om goed onderwijs te verzorgen zijn aanwezig. Het panel is van mening dat de Onderwijswerkplaats van grote toegevoegde waarde is voor de ontwikkeling van de studenten. De begeleiding in de goed voorziene actuele centrale bibliotheek is ook een sterk punt. De opleiding borgt de studievoortgang van de studenten o.a. via de regielijn, waarin zij expliciet aandacht besteedt aan de studieloopbaanbegeleiding. Daarnaast krijgt elke student een studieloopbaanbegeleider, die de studievoortgang (proactief) monitort. De studenten krijgen via verschillende (digitale) kanalen alle benodigde informatie over de studie. Studenten zijn over het algemeen tevreden over de begeleiding, maar vinden dat de studiebegeleiding bij de stages een aandachtspunt is.

Onderwerp 5. Kwaliteitszorg

De opleiding beschikt over een werkend kwaliteitszorgsysteem dat stelselmatig het onderwijs evalueert en dat leidt tot verbetering. Stakeholders worden betrokken bij de kwaliteit van de opleiding en verschillende commissies hebben een duidelijke verbeteragenda. Ook heeft het panel begrepen dat de opleidingscommissie goede ondersteuning krijgt vanuit de opleiding. De studenten geven aan de andere kant aan geen zicht te hebben op de opvolging van klachten en de opleiding zet het alumnibestand nog niet structureel in bij haar evaluaties.

Onderwerp 6. Toetsing

De opleiding heeft een enorme slag gemaakt in de wijze waarop zij toetst. Het auditpanel heeft ondervonden dat zij op een valide, betrouwbaar en inzichtelijk wijze toetst. Het toetsprogramma sluit aan bij de geformuleerde leerdoelen, welke zijn vormgegeven in de toetsmatrijzen. Het panel heeft een selectie toetsen gezien en vond de toetsen van voldoende niveau. De borging van het systeem gebeurt door zowel de examencommissie als de toetscommissie. Het auditpanel is van mening dat de kalibratiesessies die de opleiding sinds studiejaar 2015-2016 heeft ingezet, structureel ingezet moeten blijven worden – en gemonitord via de examencommissie - voor de profileringsprojectbegeleiders en –beoordelaars en dat de examencommissie daarnaast zelf (steekproefsgewijs) de beoordeling van de profileringsprojecten moet bekijken.

Onderwerp 7. Gerealiseerde eindkwalificaties

Op basis van de eindwerken, de opschaling van de profileringsprojecten, de evaluaties en de gesprekken tijdens de audit, heeft het auditpanel geconstateerd dat de afgestudeerden als startbekwame pedagoog (kunnen) functioneren. Uit de eindproducten constateert het panel dat het niveau van de afgestudeerden beantwoordt aan het niveau dat van een hbo-bachelor verwacht mag worden. Het panel vindt o.a. de relevantie voor het werkveld overtuigend, maar heeft ook een aantal ontwikkelpunten gezien zoals het gebruik van internationale literatuur. Het auditpanel vindt de eindwerken van de opleiding van voldoende niveau.

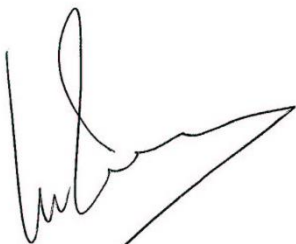
Algemene conclusie:

Het team van gemotiveerde docenten en het vrijwel nieuwe management zorgt er met het sterk op de beroepspraktijk gerichte programma voor dat de studenten zich kunnen ontwikkelen tot een startbekwame pedagoog. Het panel ziet een opleiding die veelvuldig verbeteracties initieert en uitvoert om de kwaliteit van de opleiding verder te verhogen.

Het auditpanel beoordeelt de standaarden 1 t/m 5 en 9 t/m 11 met een 'voldoende' en standaard 6 t/m 8 met een 'goed'.

Op grond van bovenstaande oordelen acht het auditpanel – mede gelet op de beslisregels van de NVAO– een algemeen oordeel 'voldoende' op zijn plaats.

Den Haag, 30 oktober 2017

A handwritten signature in black ink, consisting of several loops and a long horizontal stroke extending to the right.

Willem van Raaijen,
voorzitter

A handwritten signature in black ink, featuring a series of overlapping loops and a horizontal line at the end.

Ellen Andela MA,
secretaris

3. INLEIDING

De voorliggende beoordelingsrapportage is de resultante van een zogeheten 'Uitgebreide Opleidingsbeoordeling' van de voltijdse hbo-bacheloropleiding Pedagogiek van de Haagse Hogeschool, die op 11 april 2017 is uitgevoerd door een auditpanel van onafhankelijke deskundigen (zie bijlage IV voor een toelichting).

Vanaf 1 januari 2015 worden opleidingen in het hoger onderwijs met een vergelijkbare onderwijshoud in één (sub)cluster in een bepaalde periode gevisiteerd. De clusterwijze beoordeling - ook wel clustervisitatie genoemd - heeft als doel de scherpere en de vergelijkbaarheid van de oordelen te bevorderen. Bovengenoemde opleiding van de Haagse Hogeschool valt samen met diverse verwante opleidingen van andere onderwijsinstellingen in de visitatiegroep 'B Pedagogiek/ B Educational Theory'. Deze opleidingen dienen alle voor 1 november 2017 beoordeeld te worden. Het auditpanel heeft voor de beoordeling het beoordelingskader van de Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO) 2016 gebruikt.

Dit rapport behandelt achtereenvolgens de bevindingen, overwegingen en conclusies van het auditpanel over de betreffende opleiding op de elf NVAO-kwaliteitsstandaarden, geclusterd in de onderwerpen: 'beoogde eindkwalificaties', 'programma', 'personeel', 'voorzieningen', 'kwaliteitszorg', 'toetsing' en 'gerealiseerde eindkwalificaties'.

Context en positie

De opleiding Pedagogiek op de locatie Den Haag van Fontys Hogescholen is per studiejaar 2013-2014 overgedragen aan de Haagse Hogeschool (HHS). De opleiding maakt, samen met de opleidingen SPH, MWD, Opleiding tot Leraar basisonderwijs (PABO) en CMV deel uit van de faculteit voor Sociaal Werk en Educatie (SWE). SPH, MWD en CMV zullen vanaf studiejaar 2017-2018 afgebouwd worden met de start van de brede bachelor Social Work.

De overdracht van de opleiding Pedagogiek heeft ertoe geleid dat er vanaf de start bij de Haagse Hogeschool een sterke toename in het aantal instromende studenten is geweest. Daarnaast is de overdracht gepaard gegaan met het aansluiten bij het kader en de structuren van de Haagse Hogeschool.

De vele transitie die momenteel gaande zijn in het pedagogische veld, hebben ertoe geleid dat de opleiding het curriculum heeft aangepast. Zo hebben de Wet Passend Onderwijs, de Wet Maatschappelijke Ondersteuning en de transitie Jeugdzorg directe gevolgen voor het werkveld, en dus voor het opleiden van toekomstige professionals. De opleiding heeft ervoor gekozen om het curriculum, in samenwerking met diverse stakeholders, het afgelopen jaar volledig te vernieuwen en in het onderwijs stil te staan bij de transitie. Dit is vormgegeven in twee stappen: het curriculum is onderzocht op het transitieproof zijn. Deze wijzigingen hebben reeds plaatsgevonden. Het nieuwe curriculum (curriculum 2.0) zal vanaf komend schooljaar starten.

Varianten

De opleiding Pedagogiek van de Haagse Hogeschool leidt op tot professioneel opvoeder. De opleiding richt zich op het beantwoorden van individuele of groepsgerichte hulpvragen of begeleidingsvragen van kinderen, jongeren, ouders, mede-opvoeders en algemene pedagogische vraagstukken rondom kinderen en jongeren in de opvoedingscontext. Vanwege de grote diversiteit in het werkveld heeft de opleiding gekozen voor verschillende uitstroomprofielen:

- Pedagoog in de jeugdzorg.
- Pedagoog in de gehandicaptenzorg.
- Pedagoog in het onderwijs en de educatieve sector.
- Pedagoog in de kinderopvang.
- Pedagoog in preventie, voorlichting en opvoedingsondersteuning.

Overigens geldt dat studenten die geen specifiek uitstroomprofiel kiezen, afstuderen als 'algemeen pedagoog'.

Ontwikkelingen na vorige accreditatie

De vorige visitatie van de hbo-bacheloropleiding 'Pedagogiek' van de Haagse Hogeschool vond plaats in 2009. Gezien de overdracht die in 2013 heeft plaatsgevonden, heeft de opleiding naar aanleiding van een interne audit in 2014 een aantal verbeterpunten geformuleerd die beter aansluiten bij de opleiding binnen de Haagse Hogeschool.

Hieronder staat een toelichting van de verbeterpunten uit de interne audit en de daarop genomen verbeterlagen:

Beoogde Eindkwalificaties
<p>Toelichting en aanpak</p> <p>Er is een duidelijk en concreet opleidingsprofiel dat landelijk is gevalideerd. Het is aanwijsbaar gekoppeld aan de Dublin-descriptoren en aan het landelijke opleidingsprofiel voor Pedagogiekopleidingen. Als risico wordt benoemd dat voor een actueel profiel het noodzakelijk is om het contact met de buitenwereld doelgericht te organiseren en in te zetten door bijvoorbeeld het installeren van een werkveldcommissie. Daarnaast liggen er vragen om een verduidelijking met betrekking tot internationaliserings- en onderzoeksbeleid.</p>
Programma
<p>Toelichting en aanpak</p> <p>Het programma heeft een goed theoretisch niveau en is tevens sterk praktijkgericht. Er is een goede opbouw en samenhang in het programma. De onderzoekslijn kan nog verder worden uitgewerkt, en er kan kritisch worden gekeken naar aansluiting bij internationale kennis. Voor wat betreft aansluiting bij de studenten zijn er voldoende activiteiten voor de poort. Gezien de hoge uitval kan de aansluiting echter nog verbeterd worden. Daarnaast kan er nadrukkelijker stil worden gestaan bij de samenstelling van de instroom, zodat meer maatwerk geleverd kan worden. De studielast kan gelijkmatiger worden verdeeld.</p>
Personeel
<p>Toelichting en aanpak</p> <p>De opleiding beschikt over een betrokken en deskundig docententeam. Op het gebied van onderzoeksvaardigheden kan versterking plaatsvinden. Werkdruk wordt als zeer hoog ervaren, wellicht als gevolg van de overgang naar de HHS en de sterke groei die daarop heeft plaatsgevonden. Op academieniveau is nog niet alles op orde (met name de standaarddocumenten), maar binnen de opleiding loopt het goed. Ondanks tijdgebrek en werkdruk is er ruimte voor docentprofessionalisering, en er wordt gewerkt met resultaatverantwoordelijke teams. Relatiebeheer kan worden verbeterd.</p>
Voorzieningen
<p>Toelichting en aanpak</p> <p>De huisvesting en voorzieningen zijn toereikend voor de realisatie van het programma. De studenten zijn erg tevreden over de studiebegeleiding. Ook de SLB handleiding ziet er praktisch uit met duidelijke opdrachten die direct gerelateerd zijn aan de opleiding en wat er op dat moment van de student wordt verwacht. Op het gebied van informatievoorziening en roostering is er nog wel winst te behalen.</p>
Kwaliteitszorg
<p>Toelichting en aanpak</p> <p>De afgelopen jaren heeft de opleiding een overgangperiode meegemaakt, waardoor nog niet geheel is aangesloten bij de HHS. Het is duidelijk dat er verbetermaatregelen worden getroffen, maar de documentatie, monitoring en terugkoppeling kan beter. Over het algemeen worden de verschillende stakeholders betrokken bij kwaliteitszorg, al zijn niet alle groepen (werkveld, alumni, studenten) even goed betrokken.</p>

Toetsing

Toelichting en aanpak

Door de overgang van Fontys naar de HHS is het op dit moment niet helemaal duidelijk wat het geldende toetsbeleid is. De variatie in toetsvormen en de aansluiting bij de verschillende leerlijnen is zeer positief. De examencommissie en de toetscommissie zitten goed in hun rol. Een eigenstandig oordeel over het gerealiseerde eindniveau moet duidelijker. De criteria voor onderzoek dienen geconcretiseerd en aangescherpt te worden.

Naar aanleiding van de voorgaande audits is de opleiding concrete verbeteracties gaan doorvoeren. Als speerpunten zijn met name de volgende zaken meegenomen:

- Het installeren en inzetten van een Werkveldcommissie
- Het installeren en inzetten van een Opleidingscommissie
- Het uitwerken van een beleid op internationalisering en onderzoek
- Het in kaart brengen en aansluiten bij de studentpopulatie
- Het onderzoeken van de studeerbaarheid van het curriculum
- Het aansluiten bij de Haagse kaders en het toetsingsbeleid
- Het aantrekken van nieuw personeel

Opschaling

Naar aanleiding van de visitatie op 11 april jl. bij de bacheloropleiding Pedagogiek van de Haagse Hogeschool, heeft het auditpanel besloten tot opschaling in de beoordeling van de eindwerken, gericht op de profileringsprojecten. Het auditpanel heeft de opschaling gebaseerd op de beoordeling van vijftien eindwerken uit 2014-2015 en 2015-2016 (zowel het profileringsproject als het IBM3-dossier), waarvan hij zelf drie profileringsprojecten met een onvoldoende zou beoordelen. Daarnaast heeft hij duidelijke verschillen in de hantering van de beoordelingssystematiek gezien. De opschaling in de beoordeling van de profileringsprojecten van 2016-2017 heeft plaatsgevonden vanwege het feit dat de eerste verbeteringen zichtbaar waren. Het panel heeft dit geconstateerd op basis van de aangebrachte wijzigingen in de afstudeerprocedure en de bijbehorende beoordelingssystematiek in 2016-2017, de uitgevoerde kalibratiesessies in 2016-2017 en het vertrouwen in de nieuwe Examencommissie en Toetscommissie op basis van uitlatingen tijdens het gevoerde gesprek en op basis van door die gremia in jaarverslagen zelf geconstateerde onvolkomenheden en de daarop volgende verbeteragenda.

De opschaling heeft geresulteerd in een positief advies.

4. OORDELEN OP HET NIVEAU VAN DE STANDAARDEN

4.1. Beoogde eindkwalificaties

Standaard 1: De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Toelichting NVAO: De beoogde eindkwalificaties passen wat betreft niveau en oriëntatie (bachelor of master; hbo of wo) binnen het Nederlandse kwalificatieraamwerk. Ze sluiten bovendien aan bij de actuele eisen die in internationaal perspectief vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleiding. Voor zover van toepassing zijn de beoogde eindkwalificaties tevens in overeenstemming met relevante wet- en regelgeving.

Bevindingen

Competenties

In het Landelijk Opleidingsoverleg Pedagogiek is het landelijk competentieprofiel pedagogiek opgesteld. Dit profiel telt veertien competenties: elf competenties specifiek voor pedagogiek en drie generieke competenties voor de hbo-professional. De opleiding pedagogiek van de Haagse Hogeschool heeft het competentieprofiel gerelateerd aan de Dublin Descriptoren en vertaald in acht beroepstaken (Tabel 1). De opleiding heeft afgelopen jaar vanwege de vele transitie die momenteel gaande zijn in het pedagogische veld haar gehele curriculum aangepast. In het nieuwe curriculum heeft zij de beroepstaken aangepast aan de actuele ontwikkelingen in de beroepspraktijk.

De opleiding heeft de beroepstaken uitgewerkt in drie beheersingsniveaus: (1) propedeuse, (2) hoofdfase en (3) startbekwaamfase. De beroepstaken komen in elke opleidingsfase terug, steeds op een hoger beheersingsniveau. Het onderscheid tussen de niveaus wordt vooral bepaald door de mate van zelfstandigheid die een student toont in een toenemende complexiteit. Het panel stelt vast dat de competenties relevant zijn voor de beroepspraktijk en aansluiten op de actuele thema's uit het werkveld.

Tabel 1. Beroepstaken Pedagogiek de Haagse Hogeschool

	Beroepstaken in uitfaserend curriculum	Beroepstaken in curriculum 2.0
1	Het opzetten van een pedagogisch plan	Opbouwen van een pedagogische relatie
2	(Mede)opvoeders ondersteunen	(Mede)opvoeders ondersteunen
3	Leiden en begeleiden van groepen	Leiden en begeleiden van groepen in een pedagogische context
4	Coördineren en afstemmen van zorg	Methodisch handelen in een pedagogische context
5	Aangaan en onderhouden van een pedagogische relatie	Vragen en interventies afstemmen vanuit een pedagogisch perspectief
6	Ontwerpen, uitvoeren en evalueren van een pedagogisch beleid	(Her-)ontwerpen, implementeren en evalueren van pedagogisch beleid
7	Leiding geven aan professionals	Handelen vanuit pedagogische perspectieven
8	Bevorderen van eigen ontwikkeling en beroepsontwikkeling	Samenwerken met en leidinggeven aan professionals

Profilering

De Haagse Hogeschool heeft er bewust voor gekozen om Pedagogiek buiten de brede bachelor 'Social Work' te houden. Dit heeft bij de opleiding Pedagogiek geleid tot een versterking van de eigen identiteit ten opzichte van andere opleidingen binnen de faculteit, maar ook in het werkveld. De opleiding profileert zich op de thema's van de Haagse Hogeschool: 'Netwerkhogeschool', 'Wereldburgerschap' en 'Internationalisering'. De opleiding verbindt deze thema's aan het thema diversiteit, zowel betreffende de diverse instroom in de opleiding, als het diverse werkveld waarvoor zij de studenten opleidt. Het auditpanel adviseert de opleiding deze thematieken verder te vertalen naar de eigenheid van de opleiding Pedagogiek.

Internationalisering

De opleiding stelt dat in het beroepenveld men binnen een multiculturele samenleving moet kunnen werken en heeft dit impliciet in de beroepstaken verweven. Daarnaast biedt de opleiding de studenten de mogelijkheid om internationale ervaring op te doen door middel van een stage en biedt zij (facultatief) een studiereis naar Denemarken aan. Gezien de thema's waarop de HHS zich profileert, adviseert het panel de opleiding om zich te beraden over positie en beschikbaarheid van internationale ervaring in haar curriculum. Ook vindt het panel dat de visie op diversiteit actualisering vereist, zowel op de bandbreedte van wat diversiteit behelst als de impact van internationale leerervaringen voor de studenten.

Onderzoek

De opleiding heeft een grote praktijkoriëntatie, maar vindt het daarnaast belangrijk dat studenten onderzoekend vermogen ontwikkelen ten aanzien van de basisdimensies van pedagogisch handelen. De opleiding maakt hierbij onderscheid tussen normatief, relationeel en methodisch handelen. De studenten leren kritisch te reflecteren, waarbij nadrukkelijk aandacht wordt besteed aan interculturele sensitiviteit. De opleiding stelt dat studenten nieuwe of reeds verworven kennis en inzichten kritisch moeten kunnen interpreteren en tevens aspecten van onderzoek kunnen uitvoeren. Het panel heeft geconstateerd dat dit nog te weinig expliciet zichtbaar is. Het panel adviseert de opleiding om duidelijk te communiceren welke visie zij op onderzoek heeft en dit verder uit te werken in het curriculum 2.0.

Validering

De opleiding valideert de nieuwe eindkwalificaties regelmatig binnen het team, met het werkveld, de opleidingscommissie, lectoren en aangrenzende opleidingen. De concretisering van de beroepstaken is in samenspraak met de werkveldcommissie opgesteld. Het auditpanel heeft geconstateerd dat de opleiding op verschillende manieren contact onderhoudt met vakgenoten en vertegenwoordigers vanuit het werkveld, waarbij o.a. gesproken wordt over de eisen aan de afgestudeerden en de opzet en inrichting van het programma. Tijdens de gesprekken met de externe stagebegeleiders kreeg het panel te horen dat het overleg tussen hen en de opleiding goed verloopt.

Tijdens de visitatie kreeg het auditpanel een impressie van de vormgeving van curriculum 2.0. Dit heeft het panel vertrouwen gegeven dat de opleiding in de directe toekomst haar curriculum beter laat aansluiten bij de ontwikkelingen in het veld.

Weging en Oordeel

Oordeel: Voldoende

De opleiding heeft zich in de uitwerking van de beroepscompetenties gebaseerd op het landelijke beroepsprofiel. Deze competenties voldoen aan de eisen die het werkveld aan de afgestudeerden stelt. De opleiding profileert zich op de thema's 'Netwerkhogeschool', 'Wereldburgerschap' en 'Internationalisering', welke aansluiten bij de praktijk van de opleiding. Het verder uitwerken van de eigen kleur van de opleiding, behoeft nog aandacht maar is in gang gezet.

De internationale dimensie is terug te zien in de ontwikkeling van kennis, vaardigheden en een attitude om in een divers werkveld te functioneren. De positie en beschikbaarheid van internationale leerervaring vraagt in dit kader nog om een visie-gestuurde uitwerking. De onderzoekende houding bij studenten krijgt aandacht in de uitwerking van beroepscompetenties. Het panel adviseert dit nog verder uit te werken. De opleiding onderhoudt contact met het werkveld over de eindkwalificaties van de opleiding.

Het panel geeft voor standaard 1 het oordeel 'Voldoende'. Het panel geeft de opleiding mee voortvarend door te gaan met het verder uitwerken van haar ambities.

4.2. Programma

Standaard 2: De oriëntatie van het programma waarborgt de ontwikkeling van vaardigheden op het gebied van wetenschappelijk onderzoek en/of de beroepspraktijk.

Toelichting NVAO: Het programma heeft aantoonbare verbanden met actuele ontwikkelingen in het beroepenveld en het vakgebied.

Bevindingen

Beroepspraktijk

Gezien de voortdurende beweging in het werkveld en de praktijkoriëntatie van de opleiding is samenwerking met het werkveld vereist. Het panel stelt vast dat de opleiding dichtbij de beroepspraktijk staat. Dit begint met de nauwe contacten die de opleiding heeft met de werkveldcommissie voor het evalueren en actualiseren van het (vernieuwde) curriculum. De werkveldcommissie komt viermaal per jaar bij elkaar en de leden kunnen daarnaast individueel benaderd worden voor feedback. Daarnaast onderhoudt de opleiding een sterke samenwerking met organisaties waarin de studenten stage lopen en is vrijwel elke docent betrokken bij stagebegeleiding. Het auditpanel is van mening dat het curriculum een sterke aansluiting heeft bij de beroepspraktijk en is van mening dat het huidige curriculum van voldoende niveau is om de ontwikkelingen van vaardigheden te borgen.

Leren in de praktijk

Het curriculum laat studenten op diverse manieren in aanraking komen met de beroepspraktijk. In de opleiding zijn alle leerlijnen gericht op (simulaties van) praktijkopdrachten. De studenten lopen in alle vier de jaren stage, bijvoorbeeld bij kinderopvangorganisaties. De opleiding heeft hiervoor gekozen, omdat studenten op deze wijze de beroepstaken integraal kunnen oefenen. Zowel in de propedeuse, als in de hoofdfase en de startbekwaamfase gebruiken de studenten de beroepspraktijk als uitgangspunt bij de beroepsproducten. Het panel heeft tijdens het gesprek met het werkveld begrepen dat de beroepstaken die de opleiding heeft geformuleerd, veel lading geven aan de opdrachten.

Docenten komen doorgaans in aanraking met het werkveld. Zij onderhouden het netwerk dat de opleiding heeft met de verschillende bedrijven en organisaties in het werkveld. In dit werkveld zijn ze te vinden als begeleider van (stage)projecten en een deel van de docenten is naast de betrekking bij de HHS ook werkzaam in de beroepspraktijk.

De opleiding heeft ervoor gekozen om de mogelijkheid voor registratie in het kwaliteitsregister jeugdhulp in het nieuwe curriculum op te nemen. Gezien de verwachte wijzigingen binnen het register, zal de opleiding moeten toetsen of het curriculum aansluit bij deze eisen.

Onderzoek

De opleiding leert studenten een onderzoekende houding aan door o.a. conceptuele hoorcolleges en specifieke trainingen (zoals observeren en gespreksvoering). Studenten komen in aanraking met onderzoek in de integrale leerlijn. Een voorbeeld hiervan is het ontwikkelen van een beleidsplan voor een fictieve kinderopvang en het uitvoeren van een kleinschalig kwalitatief onderzoek naar aanleiding van een eenvoudige opvoedingsvraag van ouders.

De opleiding onderhoudt contacten met de lectoraten op basis van individuele docenten die lid zijn van een kenniskring. De participatie van docenten in lectoraten of onderzoeksgroepen maakt nog geen deel uit van structureel beleid. De opleiding verwacht dat dit vorm krijgt door samenwerking met het nieuw op te zetten Kennisnetwerk Jeugd Haaglanden. De opleiding is voornemens docenten en studenten te laten participeren in onderzoek dat plaatsvindt binnen dit lectoraat.

Weging en Oordeel

Oordeel: Voldoende

Het panel heeft vastgesteld dat het curriculum van de opleiding van voldoende niveau is. Daarnaast sluit het curriculum aan bij de beroepspraktijk en studenten komen structureel in aanraking met het werkveld. Het panel ondersteunt de gedachte dat de participatie in het onderzoek structureel onderdeel van de opleiding moet uitmaken, bijvoorbeeld in de vorm van samenwerking met het Kennisnetwerk. Op basis van bovenstaande argumenten komt het panel voor standaard 2 tot het oordeel 'Voldoende'.

Standaard 3: De inhoud van het programma biedt studenten de mogelijkheid om de beoogde eindkwalificaties te bereiken.

Toelichting NVAO: De eindkwalificaties zijn adequaat vertaald in leerdoelen van (onderdelen van) het programma. Studenten volgen een inhoudelijk samenhangend studieprogramma .

Bevindingen

Programma

Studenten volgen een vierjarig programma, dat is opgedeeld in de beheersingsniveaus: (i) propedeuse (1 jaar), (ii) hoofdfase (1,5 jaar) en (iii) startbekwaamfase (1,5 jaar). De studenten gaan elk jaar op stage (variërend in tijdsduur) en hebben daarnaast tot drie keer de mogelijkheid om uit een breed assortiment aan keuzearrangementsen en minoren te kiezen. Tijdens de visitatie vernam het panel dat het vak 'coaching' (dat nu nog als minor wordt aangeboden) vanuit de alumni als een belangrijke toevoeging gezien wordt en dat zij de opleiding aanraden dit vak in het vaste opleidingsprogramma op te nemen. Het panel onderschrijft dit advies, zeker ook gezien de bij wet verplichte nieuwe functie van 'pedagogisch coach' in het werkveld kinderopvang (2019).

Het panel constateert dat de beroepstaken zijn uitgewerkt in verschillende beheersingsniveaus en competenties. De beroepstaken komen in elke opleidingsfase terug, steeds op een hoger beheersingsniveau. De mate van complexiteit van het handelen van de student neemt toe gedurende het opleidingstraject. Het opleidingstraject van de student is ingericht volgens twee didactische modellen: het leerlijnenmodel van De Bie² in de propedeuse en de hoofdfase en het leerlusmodel in de startbekwaamfase (zie verder kopje *leerlijnen en samenhang*). De opleiding verwacht hierbij van de student steeds meer eigen initiatief en zelfsturing. De opleiding laat hiermee zien, dat zij de student in staat stelt de competenties geleidelijk en fasegewijs te verwerven.

De opleiding heeft de opleidingsonderdelen uitgewerkt in leerdoelen. De leerdoelen worden bepaald door een combinatie van de beroepstaken, de kennisbasis, de vaardigheden en de attitudes die nodig zijn voor de specifieke beroepstaken. De leerdoelen vormen tevens ook de basis voor de toetsen en zijn voor studenten inzichtelijk in de studiehandleidingen. De curriculumcommissie bewaakt het onderwijsleerplan, de ontwikkeling van het curriculum en bewaakt de verbinding met het opleidings- en examenreglement.

Het opleidingsprogramma mondt uit in zes uitstroomprofielen:

- Pedagoog in de jeugdzorg.
- Pedagoog in de gehandicaptenzorg.
- Pedagoog in het onderwijs en de educatieve sector.
- Pedagoog in de kinderopvang.
- Pedagoog in preventie, voorlichting en opvoedingsondersteuning
- Algemeen pedagoog

De opleiding heeft hiervoor gekozen om aan te sluiten bij de diversiteit van het werkveld. Het auditpanel raadt de opleiding aan het uitstroomprofiel van 'Algemene Pedagoog' te verduidelijken in relatie tot de overige uitstroomprofielen.

---

² De Bie, D. (2001). Morgen doen we het beter. Onderwijsvernieuwing in competentiegericht onderwijs. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.

Leerlijnen en samenhang

De opleiding werkt met vijf leerlijnen: de stagelijn, de integrale leerlijn, de conceptuele leerlijn, de vaardighedenleerlijn en de regielijn (studieloopbaanbegeleiding). De leerlijnen lopen parallel aan elkaar gedurende het opleidingsprogramma. Het programma heeft op basis van de beroepstaken een verticale samenhang: de student moet gaandeweg een hoger beheersingsniveau bereiken. In de propedeuse en de hoofdfase geven inhoudelijke thema's, zoals 'Opvoeden buiten het gezin' en 'Kinderen eerst', een horizontale samenhang aan het programma. Zowel de theoretische basiskennis (in de conceptuele leerlijn) als de beroepsproducten (in de integrale leerlijn) worden georiënteerd op een centraal thema per blok. Dit centrale thema wordt gerelateerd aan beroepstaken. De horizontale samenhang realiseert de opleiding door studenten steeds meer perspectieven mee te geven. Het auditpanel acht de 'body of knowledge' van voldoende niveau. Het panel heeft geconstateerd dat in de leerlijnen 'onderzoek' in het curriculum in afbouw niet expliciet zichtbaar is. Dit wordt verder uitgelicht onder het kopje 'Onderzoek'.

Internationalisering

De opleiding heeft de afgelopen jaren gewerkt aan de aansluiting bij de thema's internationalisering en wereldburgerschap van de Haagse Hogeschool. Deze thema's (specifiek in de vorm van diversiteit) ziet de opleiding terug bij haar instromende studenten en in het veld waarin de studenten werkzaam zullen zijn. Om het voor haar studenten met verschillende afkomst mogelijk te maken in aanraking te komen met internationale aspecten, heeft de opleiding ervoor gekozen de minor 'Wereldse Visies op Opvoeden en opgroeien' in het Engels te vertalen en aan te bieden. Zo ontstaan mogelijkheden voor '*internationalisation at home*'.

Studenten krijgen binnen het keuzeonderwijs de gelegenheid stage te lopen of te studeren in het buitenland, zoals in Indonesië, Indië, de Nederlandse Antillen, Marokko en Oeganda. Een aantal studenten maakt hiervan gebruik. Daarnaast biedt de opleiding de mogelijkheid aan studenten om in het tweede jaar mee te gaan op studiereis naar Kopenhagen. Het panel signaleert dat de mogelijkheid om internationale ervaring op te doen in hoge mate afhankelijk is van financiële middelen van de individuele student. Hierdoor ontstaat het risico dat minder draagkrachtige studenten worden uitgesloten van leerervaringen die van belang zijn voor specialisatie of verbreding van deskundigheid. De kennisbasis van het programma is gebaseerd op internationale literatuur. Het panel vond dit laatste echter nog te mager en adviseert de opleiding hier meer aandacht aan te besteden.

Onderzoek

De opleiding verstaat onder onderzoek: de uitvoering van zelfstandig toegepast onderzoek. De ontwikkeling van onderzoeksvaardigheden vindt plaats door trainingen, zoals 'observeren' en 'gespreksvoering'. Daarnaast ontwikkelen studenten een beleidsplan, voeren zij een omgevingsanalyse uit en voeren zij een kleinschalig kwalitatief onderzoek uit. Hiermee wil de opleiding de onderzoekende houding van studenten stimuleren.

Het panel heeft geconstateerd dat in de leerlijnen, 'onderzoek' niet expliciet zichtbaar is. Onderzoekopdrachten in het derde jaar in groepsverband vindt hij geen goede voorbereiding op het profileringsproject. Overigens heeft het panel tijdens de gesprekken met studenten vernomen dat inmiddels 'onderzoeksvaardigheden' ook al in het tweede jaar is belegd en heeft de opleiding laten zien in curriculum 2.0 meer aandacht aan onderzoek te besteden.

In het curriculum 2.0 wil de opleiding binnen alle beroepstaken een onderzoekende houding integreren. Het auditpanel raadt de opleiding aan om de reeds opgestelde beleidsnotitie over 'de onderzoekende pedagoog' verder uit te werken in de onderzoeksleerlijn en een gedeelde visie op wat onderzoek voor de studenten dient te betekenen gezien de positie en functie in zijn toekomstige werksituatie. Op basis van de bestudeerde profileringsprojecten, concludeert het panel dat de opleiding de studenten nog volgende stappen moet laten maken in het aanleren van praktijkgericht-onderzoek. Het panel heeft met de opschaling gezien dat de opleiding daar al de nodige stappen in heeft gemaakt. (zie standaard 11).

Weging en Oordeel

Oordeel: Voldoende

De opleiding laat zien dat het programma de eindkwalificaties dekt, waarbij de complexiteit gedurende de jaren toeneemt. Het panel heeft gezien dat de opleiding bezig is met het versterken van het onderwijsprogramma en de samenhang tussen de leerlijnen, waarbij onderzoek en internationalisering nog verder uitgewerkt mogen worden. Het panel acht de 'body of knowledge' van voldoende niveau en vindt dat het programma studenten de mogelijkheid biedt om de beoogde eindkwalificaties te bereiken.

Standaard 4: De vormgeving van het programma zet aan tot studeren en biedt studenten de mogelijkheid om de beoogde eindkwalificaties te bereiken.

Toelichting NVAO: Het didactisch concept is in lijn met de beoogde eindkwalificaties en de werkvormen sluiten aan bij het didactisch concept. Factoren, die betrekking hebben op het programma en die de studievoortgang belemmeren worden zoveel mogelijk weggenomen. Studenten met een functiebeperking krijgen bovendien op dit aspect extra studieloopbaanbegeleiding.

Bevindingen*Didactisch concept*

De opleiding heeft het programma zo vormgegeven, dat de student geleidelijk naar het voor het beroep vereiste niveau van kennis, vaardigheden, professionaliteit en zelfstandigheid toewerkt. De sturing van de docenten neemt steeds verder af en de student moet in toenemende mate eigen verantwoordelijkheid nemen en steeds complexere opdrachten in een complexere context uitvoeren. In het programma is een variatie aan verschillende werkvormen te vinden. Deze sluiten aan bij de beroepstaken die centraal staan per onderwijseenheid.

Studievoortgang

De opleiding kent een hoge uitval (in 2015 49,1% in het eerste jaar³). De opleiding geeft aan dat deze hoge uitval deels te maken heeft met de diversiteit van de studentpopulatie (instroom). Uitval na het eerste jaar is gering. De opleiding heeft een aantal maatregelen getroffen om te studievoortgang te analyseren: zo is er gekeken naar eventuele piekbelasting, verborgen studielast en eventuele disproportionele toetsen. De opleiding heeft aan de hand hiervan aanpassingen in het programma gedaan. Zo heeft ze het aantal aanwezigheidsuren van de stage in het eerste jaar verminderd en heeft de opleiding in het vierde jaar een betere spreiding van de studieonderdelen ingeroosterd. De opleiding besteedt veel aandacht aan de aansluiting tussen mbo en hbo en werkt daarnaast met een TOA-schrijftoets (een toets Nederlandse taalbeheersing) en opvolgende begeleiding (zie standaard 5).

Het panel heeft van de alumni en studenten begrepen dat zij de studielast in de laatste fase als hoog ervaren, o.a. door een vierdaagse stage naast het afstuderen en daarnaast lopen de studenten incidenteel studievertraging op door meningsverschillen tussen de examinatoren over de beoordeling van de eindwerken. Hierdoor komt de (af)studeerbaarheid van vierdejaars in het geding. Dit uit zich overigens ook in het lage aantal studenten dat doorgaans voor de zomer kan afstuderen. Daarnaast heeft het panel van de studenten begrepen dat de begeleiding bij de afstudeerstage niet altijd goed verloopt. Het panel heeft begrepen dat de opleiding overweegt om de vierdaagse stage in de afstudeerfase te vervangen door een driedaagse stage om zo de (af)studeerbaarheid te verbeteren.

Functiebeperking

De Haagse Hogeschool heeft duidelijk vastgelegd, dat studenten die als gevolg van een functiebeperking worden belemmerd in het volgen van onderwijs en/of het afleggen van toetsen, zich kunnen wenden tot de functionaris functiebeperking. Er wordt dan nagegaan welke voorzieningen of aanpassingen wenselijk en mogelijk zijn. De opleiding geeft hierover bij de aanmelding en selectie de benodigde informatie. De opleiding heeft goed zicht op de functiebeperkingen van de huidige studenten.

---

³ Tijdens de hoor- en wederhoor gaf de opleiding aan voor het cohort van studiejaar 2016-2017 een sterke daling van de uitval te zien.

Weging en Oordeel

Oordeel: voldoende

De opleiding laat zien dat de onderwijsbenadering, het didactisch concept en de werkvormen op één lijn liggen. In de verschillende leerlijnen is een variatie aan werkvormen te vinden die het panel beschouwt als relevant voor het behalen van de beoogde eindkwalificaties.

Het gevolgde hogeschoolbeleid voorziet in maatwerk voor studenten met een functiebeperking. Het panel vindt dat de opleiding de studeerbaarheid van de afstudeerfase onder de loep moet nemen, om zo de voortgang van haar vierdejaars te verbeteren. Het panel komt op standaard 4 tot het oordeel 'voldoende'.

Standaard 5: Het programma sluit aan bij de kwalificaties van de instromende studenten.

Toelichting NVAO: De gehanteerde toelatingseisen zijn realistisch met het oog op de beoogde einkwalificaties.

Bevindingen*Instroomeisen*

De opleiding is toegankelijk voor iedereen met een havo-, vwo- of mbo-4-diploma. Hiernaast gelden voor de opleiding geen bijzondere toelatingseisen. De opleiding kent een instroom die voor 52% bestaat uit studenten met een mbo-vooropleiding. Daarnaast bestaat deze voor een groot deel uit studenten met een andere culturele achtergrond. In termen van studiesucces is dit voor het docententeam (deels afkomstig van Fontys Hogescholen) een uitdaging. Het panel begreep dat dit kwam gezien het feit dat dit bij Fontys Hogescholen, gericht op de regio's Brabant en Limburg, minder het geval was.

Gezien de relatief hoge uitval in het eerste jaar (49,1% in 2015), zet de opleiding in op een aantal voorzieningen om de aansluiting vanuit de vooropleiding te optimaliseren. Zo meet de opleiding met een toets 'Nederlandse taalbeheersing' de schrijfvaardigheid van een student op B2-niveau is. Mocht het resultaat onvoldoende zijn, dan volgt de student een ondersteuningsprogramma 'Nederlands'. Dit is verplicht voor de studenten tot zij de toets met voldoende resultaat hebben afgelegd. Het panel begreep van de studenten dat er verschillen zijn in opvolging na afname van de toets tussen studenten. Het panel adviseert de opleiding dan ook een nadere overweging van de TOA-toets. Daarnaast volgen studenten een introductieprogramma en een traject van studieloopbaanbegeleiding afgestemd op de NOA-intake. De opleiding heeft dit ingevoerd om potentiële beperkende factoren voor studiesucces tijdig te signaleren. Hiermee zorgt de opleiding voor een goede match tussen de kwalificaties van instromende studenten en het programma.

Momenteel investeert de opleiding in een pilot: een samenwerkingsverband met ROC Mondriaan. Dit is een grote toeleverende mbo-school. Met deze pilot beoogt de opleiding een betere voorbereiding voor studenten die geïnteresseerd zijn om door te stromen naar de opleiding Pedagogiek.

Potentiële studenten met een propedeuse of getuigschrift van een andere hbo-opleiding komen in aanmerking voor een intakegesprek om de mogelijkheden om in een hoger leerjaar in te stromen, te verkennen.

Studieadvies

De opleiding hanteert een bindend studieadvies aan het einde van het eerste jaar. Dit bestaat uit de kwantitatieve eis dat studenten in het eerste jaar 50 studiepunten behaald moeten hebben. Daarnaast geldt een kwalitatieve eis: studenten dienen de Voortgangstoets A op niveau behaald te hebben en daarnaast Integraal Beoordelingsmoment 1 met een voldoende afgelegd te hebben.

Weging en Oordeel

Oordeel: voldoende

De opleiding zorgt ervoor dat de kwalificaties van de instromende studenten matchen met het programma en de beoogde eindkwalificaties. Naar het oordeel van het panel steekt de opleiding de begeleiding van de instromende student op een adequate manier in. De opleiding verzorgt taalonderwijs voor instromende studenten waarvan het taalniveau niet van voldoende niveau is bij aanvang van het programma. Daarnaast zet de opleiding in op een samenwerkingsverband met een toeleverende mbo-school. Het panel is van mening dat de differentiatie in de opvolging van de resultaten van de taaltoets een aandachtspunt is. Het panel beoordeelt deze standaard met een 'voldoende'.

4.3. Personeel

Standaard 6: Het personeel is gekwalificeerd en de omvang er van is toereikend voor de inhoudelijke, onderwijskundige en organisatorische realisatie van het programma.

Toelichting NVAO: De feitelijk bij het personeel aanwezige expertise sluit aan bij de eisen gesteld aan een hbo-opleiding.

Bevindingen

Het panel constateert dat de omvang en de kwalificaties van de docenten toereikend zijn voor het uitvoeren van het onderwijsprogramma. De opleiding heeft na de overstap wat moeite gehad met de capaciteit van het team, maar heeft dat adequaat opgelost door de inzet van externen. Inmiddels is de docent-studentratio 1:24. De overstap heeft in eerste instantie geresulteerd in een hogere werkdruk voor de docenten, maar nu ervaren de docenten een sterk betrokken team dat zich samen inzet voor het onderwijs. Ook na de komst van de docenten die van Fontys kwamen in het team. Tijdens de gesprekken begreep het panel dat het team veel vertrouwen heeft in de nieuwe teamleider en opleidingsmanager en dat zij 'rust' brengen. De lijnen zijn kort. Ook de studenten beamen dit. Zij zijn zeer te spreken over de betrokkenheid van de docenten.

Het team bevat een combinatie van diverse disciplines die relevant zijn voor de opleiding. De opleiding heeft ervoor gekozen deze disciplines samen te brengen in disciplinegroepen. Veel docenten zijn werkzaam geweest in de beroepspraktijk en brengen hun netwerk mee in de opleiding. Nu voeren een aantal docenten nog werkzaamheden uit die aansluiten bij het beroepenveld. De studenten vinden de inhoudelijke deskundigheid van de docenten goed.

De opleiding voldoet aan het Hogeschoolbeleid omtrent het personeel. Zo heeft 89% van de medewerkers een mastergraad en zijn zowel de hogeschooldocent als de opleidingsmanager gepromoveerd. De opleiding hanteert een sterke cyclus van beoordeling- en functioneringsgesprekken, waarbij veel aandacht is voor de professionalisering van het personeel. Voorbeelden van professionalisering zijn o.a. het bezoeken van workshops en congressen omtrent toetsbeleid en interne bijeenkomsten waarbij de opleiding sprekers uitnodigt om een pedagogische visie op een specifiek thema te bespreken: 'Middagen van de Pedagogiek'. Tevens hebben bijna alle docenten een Basiskwalificatie Didactische Bekwaamheid (BDB) behaald of zijn ze in de afrondende fase hiervan. Docentstages om verdere verdieping in het veranderend werkveld aan te brengen, zijn het overwogen waard.

Het auditpanel heeft een impressie gekregen van curriculum 2.0. Hieruit heeft het geconstateerd dat de docenten hun onderwijservaring goed inzetten voor de onderwijsontwikkeling en als team constant werken aan de verbetering van het onderwijsprogramma. Momenteel zijn drie docenten betrokken bij een lectoraat. Ook in verband met de doorontwikkeling van het curriculum adviseert het panel om de samenwerking met lectoraten verder te versterken.

Weging en Oordeel

Oordeel: goed

Het auditteam trof een gemotiveerd en hecht team van goedgekwalificeerde docenten dat na een veelvuldigheid aan veranderingen een sterke koers volgt. De opleiding heeft een goed beeld van de aanwezige kwaliteit en kwantiteit van de docenten. De opleiding heeft de laatste jaren flink ingestoken op verdere professionalisering van de docenten: masteropleidingen en trajecten zoals BDB. Ook is er veel ruimte voor individuele professionaliseringswensen van docenten. Momenteel is een aantal docenten actief betrokken bij onderzoek.

In verband met de doorontwikkeling van het curriculum adviseert het panel om de samenwerking met lectoraten verder te versterken. De studenten zijn zeer te spreken over de kwaliteit van de docenten en de betrokkenheid die zij tonen.

4.4. Voorzieningen

Standaard 7: De huisvesting en de materiële voorzieningen zijn toereikend voor de realisatie van het programma.

Bevindingen

Het auditteam heeft geconstateerd, dat de voorzieningen waar de opleiding gebruik van maakt zeker toereikend zijn voor de realisatie van het programma. De opleiding is gestationeerd in het hoofdgebouw van de hogeschool en in het gebouwdeel Ovaal. Alle lokalen zijn ingericht met digitale schoolborden, studenten hebben toegang tot een goed voorziene actuele centrale bibliotheek waar medewerkers van de hogeschool aanwezig zijn om te helpen, door het gebouw zijn studieruimtes en computerwerkplekken en is er een Onderwijswerkplaats. De Onderwijswerkplaats is een ruimte voorzien van materialen en methodiekbeschrijvingen voor basisschoolleerlingen en kinderopvang. Hier is een breed scala aan praktijkmaterialen aanwezig en kunnen studenten diverse literatuur raadplegen. Het auditpanel was zeer enthousiast over de Onderwijswerkplaats. Zij juicht toe dat er begeleiders aanwezig zijn met een onderwijskundige en pedagogische achtergrond en dat de werkplaats studenten de mogelijkheid biedt om praktijkervaring op te doen. Ook de studenten zijn positief over de voorzieningen.

De opleiding maakt gebruik van de digitale leer- en werkomgeving in Blackboard en van OSIRIS en intranet (studenten- en medewerkersnet). Sinds studiejaar 2016-2017 maakt de opleiding voor de propedeusestage, hoofdfasestage en verdiepingsstage gebruik van het studentvriendelijke programma OnStage. De afstudeerstage volgt in studiejaar 2017-2018.

Weging en Oordeel

Oordeel: goed

Alle fysieke voorzieningen om goed onderwijs te verzorgen zijn aanwezig. Het panel is van mening dat de Onderwijswerkplaats van grote toegevoegde waarde is voor de ontwikkeling van de studenten. De begeleiding in de goed voorziene actuele centrale bibliotheek is ook een sterk punt. Op basis van bovenstaande argumenten komt het panel tot het oordeel 'goed' voor standaard 7.

Standaard 8: De studiebegeleiding en de informatievoorziening aan studenten bevorderen de studievoortgang en sluiten aan bij de behoefte van studenten.
--

Bevindingen

Studiebegeleiding

Vanaf studiejaar 2016-2017 heeft de opleiding een nieuwe visie op SLB geformuleerd. Deze nieuwe visie gaat uit van drie onderdelen: begeleiding bij studievoortgang, begeleiding bij loopbaanontwikkeling en begeleiding bij professionele ontwikkeling. Deze visie is geconcretiseerd door de inzet van peercoaches en het aanleren van studievaardigheden en zelfreflectie. Daarnaast vullen de eerstejaarsstudenten een NOA-assessment in, dat als onderligger voor de verdere studieloopbaanbegeleiding dient. De studieloopbaanbegeleider stemt de behoefte van de student af op basis van dit assessment. De studieloopbaanbegeleiding ondersteunt het proces naar zelfregie (zie ook leerlijn studieloopbaanbegeleiding, standaard 3). De studieloopbaanbegeleiding biedt individuele gesprekken, groepsbijeenkomsten en peermeetings aan, bespreekt de studievoortgang en signaleert knelpunten en biedt bijbehorende handvaten aan de studenten. Het auditpanel vindt de inzet van studenten als peercoaches een zinvol mechanisme.

De opleiding besteedt veel aandacht aan de taalvaardigheid van de studenten (o.a. vanwege de instroom). Alle studenten maken een TOA-toets die hun taalvaardigheid aan het begin van de opleiding meet. Voor studenten waarvan het taalniveau onder de maat is, biedt de opleiding begeleiding aan in de vorm van taallessen.

Het auditpanel heeft tijdens de visitatie van de studenten begrepen dat zij de studiebegeleiding bij de stages als aandachtspunt zien. Zij gaven aan dat docenten vaak te weinig tijd hebben om de studenten te begeleiden waardoor zij het gevoel hebben 'te zwemmen'. Vanuit het werkveld kreeg het panel te horen dat het niveau van de stagiaires verschilt en dat hierbij aansluitend behoefte is aan begeleiding op maat door de opleiding.

Informatievoorziening

Informatie en communicatie over algemene zaken laat de opleiding zoveel mogelijk lopen via Het Studentennet. Studenten kunnen voor ICT-vragen naar een helpdesk en voor administratieve vragen kunnen zij terecht bij de front-office. Op Blackboard kunnen studenten informatie vinden over zaken als roosterwijzigingen en daarnaast vinden zij hier bij aanvang van de studieonderdelen een studiehandleiding met informatie over de beroepstaken, planning, literatuur, toetsing en werkvormen.

Informatievoorziening voor nieuwe studenten heeft de opleiding op diverse manieren belegd. Zo verzorgt zij open dagen, proefstudeerdagen en meeloopdagen. De voorlichting organiseert de opleiding in samenwerking met toeleverende vo- en mbo-scholen. Voor het begin van het eerste studiejaar, organiseert de opleiding een introductieperiode waarin de studenten voorbereid worden op hun opleiding.

Weging en Oordeel

Oordeel: goed

De opleiding borgt de studievoortgang van de studenten o.a. via de regielijn, waarin zij expliciet aandacht besteedt aan de studieloopbaanbegeleiding. Daarnaast krijgt elke student een studieloopbaanbegeleider, die de studievoortgang (proactief) monitort. De studenten krijgen via verschillende (digitale) kanalen alle benodigde informatie over de studie. Studenten zijn tevreden over de begeleiding, maar vinden dat de studiebegeleiding bij de stages een aandachtspunt is. Voor het panel wegen de eerder genoemde punten zwaarder, waardoor het panel op standaard 8 komt tot het oordeel 'goed'.

4.5. Kwaliteitszorg

Standaard 9: De opleiding wordt periodiek geëvalueerd, mede aan de hand van toetsbare streefdoelen.

Toelichting NVAO: De opleiding bewaakt de kwaliteit van de beoogde eindkwalificaties, het programma, het personeel, de voorzieningen, de toetsing en de gerealiseerde eindkwalificaties via regelmatige evaluaties. De uitkomsten van deze evaluatie vormen de basis voor aantoonbare verbetermaatregelen die bijdragen aan realisatie van de streefdoelen. Bij de interne kwaliteitszorg worden de opleidings- en examencommissie, medewerkers, studenten, alumni en het afnemend beroepenveld van de opleiding actief betrokken.

Bevindingen

De opleiding voert op basis van het 'Handboek Kwaliteitszorg Pedagogiek' een duidelijk kwaliteitsbeleid uit en volgt daarbij de PDCA-cyclus. In dit handboek schetst de opleiding hoe zij voor het studiejaar 2016-2017 vorm heeft gegeven aan kwaliteitszorg binnen de kaders van de Haagse Hogeschool. In dit handboek ligt de focus van de kwaliteitszorg op het bewaken en indien nodig verbeteren van de kwaliteit van zowel de onderwijsinhoud als de onderwijsorganisatie. Ook hebben de mogelijke evaluatiemiddelen hierin een plaats.

Betrokkenen

Binnen de organisatie fungeren ten behoeve van de kwaliteitsbewaking verschillende gremia: de Regiegroep Onderwijs, de Toetscommissie, de Regiegroep Studentbegeleiding en de Regiegroep Kwaliteitszorg & Rendement. Elke regiegroep werkt met een jaarplan en een jaarverslag. De opleiding zorgt voor structureel overleg met de voorzitters van de regiegroepen en voert verbetermaatregelen uit voor de knelpunten die besproken worden. Daarnaast verkrijgt de opleiding input van de studenten via studenten en de opleidingscommissie. De opleidingscommissie bestaat uit een mix van studenten en docenten en werkt naar behoren. De bijeenkomsten legt de opleidingscommissie op een heldere wijze vast in de notulen. Het auditteam heeft deze ingezien en hieruit blijkt dat de opleidingscommissie problemen signaleert en erop reageert. Tijdens de visitatie begreep het panel dat de opleidingscommissie goed ondersteund wordt door de opleiding in het kader van de veranderende positie die zij in gaat nemen. Ook gaf zij aan het gevoel te hebben dat de opleiding de input als waardevol beschouwt en meeneemt in haar PDCA-cyclus. Verder is het werkveld betrokken bij de kwaliteitszorg. Zij kijkt mee naar delen van het onderwijsprogramma en daarnaast bevraagt de opleiding stagebegeleiders via een digitale enquête. Het auditpanel adviseert de opleiding ook het alumnibestand structureel in te zetten bij het kwaliteitszorgsysteem en daarnaast het werkveld meer te betrekken bij o.a. de evaluatie van afstudeerwerken.

De examencommissie en de toetscommissie bewaken de kwaliteit van het toetsen en beoordelen en zorgen er (pro-)actief voor dat zij zicht hebben op deze kwaliteit. De opleiding organiseert kalibreersessies om de betrouwbaarheid van de beoordeling van toetsen te waarborgen.

De opleiding geeft zelf aan zoekende te zijn naar een manier waarop zij de resultaten van evaluaties aan de studenten kan terugkoppelen. De studenten beaamden dit. Zij gaven aan geen zicht te hebben op de opvolging van evaluaties en daaruit voortkomende verbeterpunten.

Weging en Oordeel

Oordeel: voldoende

De opleiding beschikt over een werkend kwaliteitszorgsysteem dat stelselmatig het onderwijs evalueert en leidt tot verbetering. Stakeholders worden betrokken bij de kwaliteit van de opleiding en verschillende commissies hebben een duidelijke verbeteragenda. Ook heeft het panel begrepen dat de opleidingscommissie goede ondersteuning krijgt vanuit de opleiding. De studenten geven aan de andere kant aan geen zicht te hebben op de opvolging van de uit de evaluaties voortkomende verbeterpunten en de opleiding zet het alumnibestand nog niet structureel in bij haar evaluaties. Gezien de laatste twee opmerkingen, komt het panel uit op het oordeel 'voldoende' voor standaard 9.

4.6. Toetsing

Standaard 10: De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing.

Toelichting NVAO: De toetsen en de beoordeling zijn valide, betrouwbaar en voor studenten inzichtelijk. De examencommissie van de opleiding borgt de kwaliteit van de tentaminering en examinering.

Bevindingen

Systeem van toetsen en beoordelen

De opleiding heeft haar toetsbeleid vastgelegd in het handboek Toetsing. De opleiding heeft er bewust voor gekozen om haar toetsen vorm te geven vanuit de beroepspraktijk aan de hand van reële of gesimuleerde casussen of praktijkvragen. Het toetsprogramma is afgestemd op de geformuleerde leerdoelen weergegeven in de toetsmatrijzen. De opleiding gebruikt toetsing als selectie-instrument, als leerinstrument en als kwalificeringsinstrument. Hiervoor zet zij zowel formatieve als summatieve toetsvormen in.

Het auditpanel heeft verschillende toetsen ingezien waarvan het niveau an sich voldoende is. De toetsmatrijzen sluiten aan bij hetgeen gevraagd wordt van de studenten.

Borging validiteit, betrouwbaarheid en inzichtelijkheid

Het auditpanel heeft geconstateerd dat de opleiding op verschillende manieren de validiteit, betrouwbaarheid en inzichtelijkheid van het toetsen en beoordelen borgt:

- Om de betrouwbaarheid van de beoordeling van toetsen te waarborgen, hanteert de opleiding zoveel mogelijk het vier-ogen-beleid;
- Bij de casustoetsen, beroepsproducten, keuzearrangementsen en leerarrangementsen beoordeelt de uitvoerende docent de ingeleverde stukken. Bij twijfel overlegt de beoordeelaar met een andere uitvoerende docent;
- De resultaten van de VGT en casustoetsen worden zowel vooraf als achteraf gescreend door twee leden van de Toetscommissie en in het geval van de casustoets ook door de uitvoerende docent;
- Waar nodig, neemt de opleiding maatregelen om toetsen aan te passen;
- Bij alle IBM's zijn minimaal twee onafhankelijke assessoren betrokken. Bij IBM 1 en IBM 2 beoordeelt de eerste assessor het portfolio, en kan die, bij twijfel over de kwaliteit van het portfolio, de tweede assessor verzoeken het portfolio te beoordelen. Beide assessoren beoordelen het criteriumgericht interview (CGI). De onafhankelijke beoordeelaar is een docent die de te beoordelen student niet heeft begeleid tijdens de betreffende opleidingsfase als studieloopbaanbegeleider. Bij IBM3 beoordelen twee assessoren beiden het portfolio en het CGI;
- Het profileringsproject kent één beoordeelaar vanuit de opleiding, één begeleider vanuit de opleiding en een adviseur (en begeleider) vanuit het werkveld. De beoordeelaar vanuit de opleiding is niet betrokken bij de begeleiding van het onderzoeksproces. Door middel van kalibratiesessies wordt de beoordeling van het profileringsproject regelmatig gevalideerd;
- Voor de stages worden twee keer per studiejaar intervisiebijeenkomsten georganiseerd, waarin o.a. de beoordeling van de stages besproken wordt;
- De opleiding organiseert aan het begin van elke periode een kick-off bijeenkomst en een cooling-down-bijeenkomst aan het einde van een periode. Het doel hiervan is het afstemmen van werkwijzen en beoordelingen van beroepsproducten, keuzearrangementsen, leerarrangementsen en trainingen tussen beoordeelaars.

Daarnaast organiseert de opleiding sinds studiejaar 2014-2015 kalibratiesessies van het profileringsproject en IBM 3. Hiermee wil zij de betrouwbaarheid van de beoordeling van de toetsen waarborgen. Tijdens de kalibratiesessies wordt er gekeken naar de manier waarop verschillende examinatoren dezelfde criteria hanteren.

Het panel heeft ondervonden dat de examinatoren niet altijd op dezelfde wijze beoordelen, bijvoorbeeld bij het gebruik van internationale literatuur. Het panel vindt het dan ook van belang dat hier tijdens de kalibratiesessies meer aandacht aan wordt besteed.

Examen- en Toetscommissie

De examencommissie is belast met de taak om vast te stellen of een student voldoet aan de voorwaarden die de Onderwijs- en Examenregeling (OER) stelt en heeft de taak om de kwaliteit van de tentamens en examens te borgen. De examencommissie onderzoekt daarnaast of het programma van toetsen de beoogde eindkwalificaties toetst en benoemt de examinatoren en assessoren. Daartoe heeft de examencommissie een profielschets opgesteld. De assessoren volgen trainingen om zich te bekwamen.

De toetscommissie handelt in opdracht van de examencommissie en heeft als taak gekregen de kwaliteit van de toetsing te borgen. Verder controleert zij de naleving van het toetsbeleid en ondersteunt zij bij de ontwikkeling van toetsen en screent deze. De voorzitter van de toetscommissie is ook lid van de examencommissie en een van de leden van de toetscommissie heeft ook zitting in de curriculumcommissie. De curriculumcommissie bewaakt het onderwijsleerplan, de ontwikkeling van het curriculum en bewaakt de verbinding met het opleidings- en examenreglement. Zowel de toets- als examencommissie zijn voldoende gefaciliteerd in uren en scholing. Zo wordt er hogeschoolbreed ingezet op een BKE-registratie voor alle leden van de toetscommissie. Het auditpanel heeft vastgesteld dat de toetsen van voldoende niveau zijn.

Het auditpanel heeft een examen- en toetscommissie gesproken die sterk inzet op diverse ontwikkelingen om de borging van toetsen en examineren te verbeteren. Zo is de examencommissie van plan een professionaliseringslag te maken om startende examinatoren beter te begeleiden (middels de opleiding), heeft zij in overleg met de toetscommissie de voortgangstoets afgeschaft en werkt zij aan verbetering van het traject van toetsen en beoordelen bij het afstuderen.

Afstuderen

De opleiding toetst de eindkwalificaties met: i) het Integraal Beoordelingsmoment 3 (IBM 3), ii) het profileringsproject en iii) een afstudeerstage.

De afstudeerstage vormt het grootste deel van de afstudeerfase. De stage wordt beoordeeld door de stagedocent met input van de stagebegeleider uit het werkveld, waarbij als voornaamste criterium geldt dat de student aantoonbaar startbekwaam is voor de functie waarin hij/zij stage loopt.

Naast de afstudeerstage ziet de opleiding IBM 3 als toetssteen voor het gerealiseerde niveau van eindkwalificaties. IBM 3 bestaat uit een portfolio en een criteriumgericht interview. In het portfolio beschrijft de student de eigen visie als pedagoog. De student toont via een 360° feedbackformulier de realisatie van de verschillende beroepstaken volgens collega's aan. In twee tot drie bewijsstukken ('topstukken') toont de student zelf bewijs voor het functioneren op het eindniveau van de opleiding. De student bespreekt het dossier met twee assessoren. Zoals hierboven al vermeld, beoordelen twee assessoren beiden het portfolio en het CGI.

Het profileringsproject dient om de onderzoekende houding van de studenten in vraagstukken in de dagelijkse praktijk te toetsen. De studenten voeren hierin een praktijkgericht onderzoek uit binnen de context van hun stage-instelling. Het doel hiervan is om te toetsen of studenten in staat zijn om de eigen beroepsontwikkeling te bevorderen, daarnaast ligt de focus hierbij op onderzoeksvaardigheden gericht op het ontwerpen, uitvoeren en evalueren van pedagogisch beleid.

De assessoren moeten voldoen aan specifieke criteria, bijvoorbeeld een afgeronde master-opleiding en aantoonbare ervaring met (praktijkgericht) onderzoek voor het profileringsproject. Bovendien moeten zij een specifieke training volgen over het afnemen van IBM's, georganiseerd door de toetscommissie.

Het auditpanel heeft geconstateerd dat de beoordelingssystematiek door de diverse assessoren bij de profileringsprojecten anders wordt gehanteerd. Dit betreft zowel inhoudelijke- als vormverschillen. Hierdoor zijn de beoordelingen van de profileringsprojecten voor buitenstaanders niet altijd navolgbaar. Ook vinden studenten het onduidelijk bij wie zij aan de bel kunnen trekken als de examinatoren het niet eens zijn over de beoordeling. Dit heeft voor een groot deel te maken met de opzet van de beoordelingsformulieren. De opleiding heeft hier met behulp van de toets- en examencommissie een grote slag in gemaakt. Het auditpanel heeft bij de opschaling van de profileringsprojecten gezien dat hier een enorme verbetering heeft plaatsgevonden. Het auditpanel merkt op dat de docenten consequent en helder het beoordelingsschema hebben gebruikt, waarvan de criteria transparant zijn. Het panel moedigt de opleiding aan hier aandacht aan te blijven besteden en de kalibratiesessies voor de profileringsprojectbegeleiders en –beoordelaars hier structureel voor in te blijven zetten.

Een andere verbetering die de toetscommissie heeft ingezet is de scheiding in beoordeling en begeleiding van de profileringsprojecten. Daarnaast zijn de examencommissie en een aan de faculteit verbonden lector voornemens jaarlijks steekproefsgewijs de beoordeling van enkele profileringsprojecten te reviewen. Het auditpanel vindt dit positieve veranderingen.

Weging en Oordeel

Oordeel: voldoende

De opleiding heeft een enorme slag gemaakt in de wijze waarop zij toetst. Het auditpanel heeft ondervonden dat zij op een valide, betrouwbaar en inzichtelijk wijze toetst. Het toetsprogramma sluit aan bij de geformuleerde leerdoelen, welke zijn vormgegeven in de toetsmatrijzen. Het panel heeft een selectie toetsen gezien en vond de toetsen van voldoende niveau. De borging van het systeem gebeurt door zowel de examencommissie als de toetscommissie. Het auditpanel is van mening dat de kalibratiesessies die de opleiding sinds studiejaar 2015-2016 heeft ingezet, structureel ingezet moeten blijven worden – en gemonitord via de examencommissie - voor de profileringsprojectbegeleiders en –beoordelaars en dat de examencommissie daarnaast zelf (steekproefsgewijs) de beoordeling van de profileringsprojecten moet bekijken.

4.7. Gerealiseerde eindkwalificaties

Standaard 11: De opleiding toont aan dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.

Toelichting NVAO: Het gerealiseerde niveau blijkt uit de resultaten van tussentijdse en afsluitende toetsen, de eindwerken en de wijze waarop afgestudeerden in de praktijk of in een vervolgopleiding functioneren.

Bevindingen

Realisatie eindniveau

Studenten werken tijdens de gehele studie aan het verwerven van de eindkwalificaties. De opleiding confronteert de studenten met de beroepstaken in alle leerlijnen. Op elk toetsmoment gaat de opleiding na in welke mate studenten vorderingen maken in de beheersing van de beroepstaken. Hiervoor dient het Integraal Beoordelingsmoment als afsluiting van de drie fases als ijkpunt.

Functioneren alumni in het werkveld

Uit evaluaties en gesprekken tijdens de audit met alumni en vertegenwoordigers uit het werkveld, is gebleken dat de afgestudeerden voldoende gekwalificeerd zijn. Veelal vinden alle alumni in korte tijd een aan de studie gerelateerde baan. Zij komen op uiteenlopende werkplekken terecht (veelal vanuit hun voormalige stageplaats) en vervullen daarbij verschillende rollen. Het werkveld is met name te spreken over de kritische, reflecterende houding van de afgestudeerden en de koppeling die ze maken tussen theorie en praktijk. Het panel constateert op basis van de gesprekken en de documentatie dat de opleiding constant bezig is om de vraag vanuit het werkveld te vertalen naar het eindniveau van de studenten en de consequenties hiervan voor de set eindkwalificaties.

Eigen oordeel van het panel over het gerealiseerd niveau

Het panel heeft een gestratificeerde steekproef van vijftien eindwerken bekeken van studenten die in 2014-2015 en 2015-2016 zijn afgestudeerd. Het auditpanel heeft zowel naar het IBM 3 als het profileringsproject van de studenten gekeken. Het auditpanel was tevreden over het niveau van het IBM 3, vond echter dat drie profileringsprojecten onder de maat waren. Zo vonden de auditoren dat er veel spel- en typefouten in de profileringsprojecten stonden en dat de APA-normen niet consequent gevolgd werden. Bovendien hadden de auditoren vragen over de methodiek van het onderzoek, de scherpere van de onderzoeksvragen en de relatie tussen de gebruikte literatuur en het praktijkonderzoek.

Het auditpanel heeft op basis van bovenstaande besloten tot een opschaling van tien profileringsprojecten van het studiejaar 2016-2017, vanwege de verbetermaatregelen die de opleiding had ingezet. Het auditpanel vindt de kwaliteit van deze profileringsprojecten aanmerkelijk beter en van voldoende niveau. Het auditpanel is van mening dat de onderwerpen in beide eindproducten (dus ook het IBM 3) relevant voor het werkveld zijn. Als voorbeeld wil het auditpanel de mooie koppeling van praktijkervaring en de reflectie daarop bij het criteriumgericht interview IBM 3 noemen.

Het panel vraagt wel nog aandacht voor het gebruik van internationale literatuur. Daarnaast vraagt het panel aandacht voor een scherpere focus van de onderzoeksvraag en deelvragen en (ondanks een verbetering tot voldoende niveau) voor de relatie tussen theorie en praktijk. Het auditpanel vindt dat met inachtneming van de genoemde ontwikkelingspunten de realisatie van de eindwerken van de opleidingen dankzij de relevantie voor het werkveld en het adequaat uitvoeren van onderzoek, van voldoende niveau is.

Weging en Oordeel

Oordeel: voldoende

Op basis van de eindwerken, de opschaling van de profileringsprojecten, de evaluaties en de gesprekken tijdens de audit, heeft het auditpanel geconstateerd dat de afgestudeerden als startbekwame pedagoog (kunnen) functioneren. Uit de eindproducten constateert het panel dat het niveau van de afgestudeerden beantwoordt aan het niveau dat van een hbo-bachelor verwacht mag worden. Het panel vindt o.a. de relevantie voor het werkveld overtuigend, maar heeft ook een aantal ontwikkelpunten gezien zoals het gebruik van internationale literatuur. Het auditpanel vindt de eindwerken van de opleiding van voldoende niveau. Het auditpanel komt daarmee tot het oordeel 'voldoende' voor deze standaard.

5. ALGEMEEN EINDOORDEEL

Het team van gemotiveerde docenten en het vrijwel nieuwe management zorgen er met het sterk op de beroepspraktijk gerichte programma voor dat de studenten zich kunnen ontwikkelen tot een startbekwame pedagoog. Het panel ziet een opleiding die veelvuldig verbeteracties initieert en uitvoert om de kwaliteit van de opleiding te verhogen.

Het auditpanel beoordeelt de standaarden 1 t/m 5 en 9 t/m 11 met een 'voldoende' en standaard 6 t/m 8 met een 'goed'.

Op grond van bovenstaande oordelen acht het auditpanel – mede gelet op de beslisregels van de NVAO– een algemeen oordeel 'voldoende' op zijn plaats.

6. AANBEVELINGEN

Het auditpanel beveelt de opleiding het volgende aan:

- Het panel raadt de opleiding aan om aandacht te blijven besteden aan een scherpe focus van de onderzoeksvraag en deelvragen bij de eindwerken en daarnaast voor de relatie tussen theorie en praktijk in de eindwerken.
- Het auditpanel raadt de opleiding aan de kalibratiesessies voor de profileringsprojectbegeleiders en –beoordelaars structureel in te blijven zetten om de criteria binnen het beoordelingsschema voor de eindwerken scherp te houden.
- Het auditpanel wil de opleiding meegeven om de feedback van studenten over bepaalde onderdelen zoals de studiedruk in leerjaar 4 te gebruiken om kwaliteit voor de studenten te kunnen blijven leveren.

BIJLAGE I   Scoretabel

Scoretabel paneloordelen De Haagse Hogeschool hbo-bacheloropleiding Pedagogiek Voltijd en deeltijd	
Onderwerpen / Standaarden	Oordeel
Beoogde eindkwalificaties	
Standaard 1. Beoogde eindkwalificaties	Voldoende
Programma	
Standaard 2. Oriëntatie programma	Voldoende
Standaard 3. Inhoud programma	Voldoende
Standaard 4. Vormgeving programma	Voldoende
Standaard 5. Aansluiting programma	Voldoende
Personeel	
Standaard 6. Kwalificaties personeel	Goed
Voorzieningen	
Standaard 7. Huisvesting en materiele voorzieningen	Goed
Standaard 8. Studiebegeleiding en informatievoorziening	Goed
Kwaliteitszorg	
Standaard 9. Periodiek evalueren	Voldoende
Toetsing	
Standaard 10. Toetsing	Voldoende
Gerealiseerde eindkwalificaties	
Standaard 11. Eindkwalificaties	Voldoende
Algemeen eindoordeel	Voldoende

BIJLAGE II Programma, werkwijze en beslisregels

Auditprogramma Uitgebreide Opleidingsbeoordeling t.b.v. de hbo-bacheloropleiding Pedagogiek - Haagse Hogeschool 11 april 2017.

Tijd	Gesprekspartners	Namen en rollen
08.15 – 08.30	Inloop & ontvangst auditpanel	
08.30 – 09.30	Vooroverleg auditpanel	
09.30 – 10.00	Alumni: impressie van de studie	Korte impressie over de studie en het eindniveau gevolgd door gesprek <ul style="list-style-type: none"> • Berdie Verhoosel (uitstroomprofiel Jeugdzorg, afgestudeerd in 2016) • Loes de Haas (uitstroomprofiel Kinderopvang, afgestudeerd in 2016) • Leonie Kapitein (uitstroomprofiel Algemeen pedagoog, afgestudeerd in 2016)
10.00 – 10.45	Opleidingsmanagement	<ul style="list-style-type: none"> • Janneke van Eijk (directeur faculteit) • Mieke Ketelaars (opleidingsmanager)
10.45 – 11.00	Pauze / Intern overleg auditpanel	
11.00 – 11.45	Examencommissie	<ul style="list-style-type: none"> • Rene Golverdingen (voorzitter toetscommissie en lid examencommissie) • Tiny Hokke (lid examencommissie) • Erik vd Berg (voorzitter examencommissie) • Simon Oostra (lid toetscommissie) • Evalijn Dorschman (lid toetscommissie) • Riet van Putten (extern lid examencommissie)
11.45 – 12.00	Videofragment afname IBM	
12.00 – 12.45	Lunch auditpanel	
12.45 – 13.45	Open spreekuur	
	Materiaalinzage	
	Rondleiding opleidingsspecifieke voorzieningen/lessituaties	Rondleiding bibliotheek, gebouw, innovation playground

13.45 – 14.00	Een blik op de toekomst: curriculum 2.0	Korte impressie van het nieuwe curriculum
14.00 – 14.45	Docenten	<ul style="list-style-type: none"> • Stijn Suijs (hogeschoolhoofddocent, PP beoordelaar) • Eefje Cobussen (lid kenniskring, lid werkveldcommissie) • Tessa vd Werf vd Meer (regiegroep SLB, regiegroep Kwaliteit en Rendement) • Cora Pearce (fasecoördinator hoofdfase, PP beoordelaar, coördinator internationalisering) • Simon Oostra (lid toetscommissie, coördinator doorstroom MBO-HBO) • Netty Sierink (coördinator internationalisering, IBM3 beoordelaar, lid kenniskring) • Leandra Beeloo (teamleider, fasecoördinator propedeuse) • Eveline van Wageningen (IBM3 beoordelaar)
14.45 – 15.00	Pauze / Intern overleg auditpanel	
15.45 – 15.45	Studenten	<ul style="list-style-type: none"> • Tara Pinkster (1^e jaars studente) • Larissa Berggraaf (2^e jaars studente, betrokken bij profilering Pedagogiek, OC lid) • Mariska Pijnacker (3^e jaars studente) • Jamie van Paassen (3^e jaars studente) • Maycke van der Vliet (4^e jaars studente, betrokken bij profilering Pedagogiek)
15.45 – 16.00	Pauze / Intern overleg auditpanel	
16.00 – 16.30	Werkveldvertegenwoordiging	<ul style="list-style-type: none"> • Maarten Bonarius (ROC Mondriaan, lid werkveldcommissie, samenwerking traject MBO-HBO) • Paul Donkers (stichting Jeugdformaat, lid werkveldcommissie, samenwerking binnen vak) • Susan Rotteveel (bureau Frontline, stagebegeleider) • Klara van Leeuwen (CompaNanny, stagebegeleider)
16.30 – 16.45	Pending issues	-
16.45 – 17.45	Intern overleg auditpanel	-
17.45	Terugkoppeling	

Werkwijze

Bij de beoordeling van de betreffende opleiding is uitgegaan van het door de NVAO vastgestelde "Beoordelingskader accreditatiestelsel hoger onderwijs" van 19 december 2014. Daarin staan de standaarden vermeld waarop een auditpanel zich bij de uitgebreide opleidingsbeoordeling van een opleiding moet richten en de criteria aan de hand waarvan het panel zijn oordeel over de opleiding moet bepalen.

Op basis van de door opleiding geleverde documentatie heeft het auditpanel zich een beeld kunnen vormen van de primaire en secundaire processen van de opleiding.

De visitatie was gericht op een verificatie van de bevindingen uit de documentenanalyse en het verkrijgen van aanvullende informatie over de inhoud van het programma. Dit geschiedde door gesprekken met vertegenwoordigers van de opleiding, studenten en het werkveld, die waren te kenschetsen als 'gesprekken tussen vakgenoten'.

De verificatie door het auditpanel geschiedde door verscheidene malen hetzelfde onderwerp met verschillende geleidingen te bespreken en aan de hand van additionele documentatie en - daar waar het de huisvesting en de materiële voorzieningen betreft- ook door eigen waarneming.

Na overleg met de betreffende opleiding heeft het auditpanel met in achtneming van de daartoe strekkende regels van de NVAO en op basis van zijn documentanalyse en de daaruit voortvloeiende specifieke aandachtspunten de keuze van de gesprekspartners vastgesteld.

Een open spreekuur maakte deel uit van het programma. Het auditpanel heeft geconstateerd, dat de betreffende opleiding het open spreekuur tijdig en op correcte wijze onder de aandacht heeft gebracht van studenten en medewerkers.

Het oordeel van het auditpanel vastgelegd in een conceptrapport werd aan de opleiding voorgelegd voor een toets op eventuele feitelijke onjuistheden.

Beslisregels

Volgens de NVAO-Beslisregels Accreditatie kan een onderwerp 'onvoldoende', 'voldoende', 'goed' of 'excellent' scores. Hobéon heeft de beslisregels toegepast, zoals deze zijn opgesomd in het 'Beoordelingskaders accreditatiestelsel hoger onderwijs, 19 december 2014'.

Uitgebreide opleidingsbeoordeling

- Het eindoordeel over een opleiding is in elk geval 'onvoldoende' indien standaard 1, 10 of 11 als 'onvoldoende' beoordeeld wordt. Een onvoldoende bij standaard 1 kan niet leiden tot het toekennen van een herstelperiode door de NVAO.
- Het eindoordeel over een opleiding kan alleen 'goed' zijn indien tenminste alle standaarden minimaal voldoende zijn en 5 standaarden als 'goed' worden beoordeeld; waaronder in elk geval standaard 11.
- Het eindoordeel over een opleiding kan alleen 'excellent' zijn indien tenminste alle standaarden minimaal 'goed' worden bevonden en 5 standaarden als 'excellent' worden beoordeeld; waaronder in elk geval standaard 11.

BIJLAGE III Lijst geraadpleegde documenten

- Kritische reflectie opleiding
- Domeinspecifiek referentiekader en de eindkwalificaties van de opleiding
- Schematisch programmaoverzicht
- Inhoudsbeschrijving (op hoofdlijnen) van de programmaonderdelen, met vermelding van
  - eindkwalificaties, leerdoelen, werkvormen, wijze van toetsen, literatuur (verplicht / aanbevolen), betrokken docenten en studiepunten.
- Jaarverslag examencommissie en verslagen opleidingscommissie
- Toetsopgaven + beoordelingscriteria en normering (antwoordmodellen) en een representatieve selectie van gemaakte toetsen (presentaties, stageverslagen, assessments, portfolio's e.d.) en beoordelingen
- Representatieve selectie van handboeken en overig studiemateriaal
- Trendgemiddelden NSE 2014, 2015, 2016
- Rapport SKJ
- Argumenten voor een brede bachelor Pedagogiek als afzonderlijke opleiding
- Inhoudsbeschrijvingen op hoofdlijnen
- Schematisch overzicht programma
- Landelijk competentieprofiel Pedagogiek
- Relatie competentieprofiel, beroepstaken en Dublin Descriptoren
- Van competenties naar beroepstaken
- Beroepstakenkaart
- Body of Knowledge, Skills and Attitudes
- De onderzoekende pedagoog
- Opleidingskader Pedagogiek 2013-2017
- OER Pedagogiek 2016-2017
- Factsheet Kompas 2016
- Personeelslijst januari 2017
- De drie elementen van studieloopbaanbegeleiding
- Handleiding IBM3
- Beoordelingsformulier IBM3
- Overzichtslijst afstuderen 2014-2016

Het auditpanel heeft de volgende eindwerken/c.q. het volgende palet van eindwerken bekeken ⁴:

Aantal	Studentnummer	Variant
1	13090380	Voltijd
2	13101668	Voltijd
3	13091204	Voltijd
4	13089404	Voltijd
5	13112988	Voltijd
6	11033258	Voltijd
7	13118005	Voltijd
8	13099841	Voltijd
9	13095765	Voltijd
10	13108123	Voltijd
11	13097806	Voltijd
12	13102222	Voltijd
13	13092871	Voltijd
14	13101404	Voltijd
15	13097563	Voltijd

⁴ Om redenen van privacy zijn hier uitsluitend de studentnummers weergegeven. Namen van de afgestudeerde studenten en de titels van de eindwerken zijn bekend bij de secretaris van het auditteam.

BIJLAGE IV Overzicht auditpanel

Naam visitatiegroep:	B Pedagogiek / B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in pedagogiek
----------------------	--

Samenstelling en expertise van de panelleden die in bovengenoemd cluster zijn ingezet.

Commissielid (Achternaam)	Rol	Deskundigheden						Deelname bij								
		Vakinhoud	Internationaal	Onderwijs en toetsing	Werkveld	visitatie- / audit	Studentzaken	Fontys Hogescholen, Pedagogiek	Fontys Hogescholen, Leraar Pedagogiek	Hogeschool Utrecht, Pedagogiek	De Haagse Hogeschool, Pedagogiek	NCOI, Pedagogiek	Hogeschool van Amsterdam, Pedagogiek	Hogeschool van Amsterdam, Leraar Pedagogiek	Hogeschool Arnhem en Nijmegen, Pedagogiek	
—																
Raaijen	Voorzitter		x	x		x		x	x	x	x	x				
Van der Ploeg	Lid	x	x	x	x	x				x	x		x	X		x
Vandenbroeck	Lid	x	x	x				x	x		x	x				
Van Goor	Lid	x	x	x						x						
Van Roy	Lid	x		x	x			x	x			x				
Bolding	Lid	x		x		x		x	x							
Hoex	Lid	x			x	x		x	x		x		x	X		
Vlug	Lid	x			x					x						
Van Beers	Lid															x
Kallenberg	Lid											x	X			
Metselaar	Lid															x
Schouten	Student						x				x					
Van der Hagen	Student						x	x	x	x		x				
Andela	Secretaris					x		x	x	x	x	x				
Secretaris NQA	Secretaris					x							x	X		x

Korte functiebeschrijvingen (cv's) van de panelleden die deelnamen aan het auditpanel van de in dit beoordelingsrapport beschreven opleiding.

Naam (inclusief titulatuur)	Korte functiebeschrijving van de panelleden
Drs. Willem van Raaijen	De heer Van Raaijen is partner bij Hobéon en treedt sinds 2004 veelvuldig op als lead-auditor van auditpanels in het kader van accreditatie hoger onderwijs.
Dr. Piet van der Ploeg	De heer Van der Ploeg is onderzoeker en hoofddocent aan de Rijkuniversiteit Groningen op het gebied van Pedagogiek. Tevens is hij docent Pedagogiek bij SPO en AOLB.
Prof. dr. Michel Vandenbroeck	De heer Vandenbroeck is professor gezinspedagogiek aan de Universiteit Gent.
Drs. Marieke van Roy	Mevrouw Van Roy is docente binnen de opleiding (leraar) Pedagogiek van SPO en aangesteld als toetsdeskundige. Daarnaast is zij als consultant werkzaam in het werkveld.
Dr. Roel van Goor	De heer Van Goor was t/m 2016 docent binnen de opleiding Pedagogiek van Hogeschool Inholland. Per september 2016 is hij associate lector bij het lectoraat Leefwerelden van Jeugd.
Drs. Jacquélien Bolding	Mevrouw Bolding is projectleider Utrechts Meester Docent, docent Master Leren en Innoveren en teamleider lerarenopleiding omgangskunde aan de Hogeschool Utrecht.
Josette Hoex	Mevrouw Hoex is senior Educatie en Opvang bij het Nederlands Jeugdinstituut.
Drs. Claire Vlug	Mevrouw Vlug is bestuurder bij Jeugdbescherming Regio Amsterdam.
Marloes van der Hagen	Mevrouw Van der Hagen is vierdejaarsstudente Pedagogiek aan de Haagse Hogeschool. Zij is daarnaast lid van de Opleidingscommissie.
Heidi Schouten	Mevrouw Schouten is vierdejaarsstudente Pedagogiek aan de Hogeschool van Amsterdam.

Secretaris

Mevr. Ellen Andela MA	Getraind secretaris
-----------------------	---------------------

Op donderdag 16 februari 2017 heeft de NVAO goedkeuring gegeven aan de samenstelling van het auditpanel t.b.v. de beoordeling van de opleiding B Pedagogiek van de Haagse Hogeschool, onder het nummer 005412.

De door alle panelleden ondertekende onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaringen zijn in het bezit van Hobéon. In deze verklaring verklaren de panelleden gedurende tenminste vijf jaar voorafgaand aan de audit geen zakelijke noch persoonlijke binding te hebben gehad met de betrokken instelling - anders dan die in het kader van de werkzaamheden als lid van het auditpanel van het evaluatiebureau -, die een onafhankelijke oordeelvorming ten positieve of ten negatieve zou kunnen beïnvloeden.

Strategische dienstverlener voor kennisintensieve organisaties

Lange Voorhout 14
2514 ED Den Haag

T (070) 30 66 800

F (070) 30 66 870

E info@hobeon.nl

I www.hobeon.nl